

LIST OKÓLNY KONGREGACJI KULTU BOŻEGO O PRZYGOTOWANIU I OBCHODZENIU ŚWIĄT PASCHALNYCH

WSTĘP

1. Obrzędy uroczystości paschalnej i całego Wielkiego Tygodnia, odnowione najpierw przez Piusa XII w latach 1951 i 1955, zostały przyjęte z radością przez wszystkie Kościoły obrządku rzymskiego¹. Sobór Watykański II, zwłaszcza w swojej *Konstytucji o Świętej Liturgii* bardziej wydobył na światło Paschalne Misterium Chrystusa i przypomniał, że z tego misterium czerpią swą moc wszystkie sakramenty i sakramentalia².
2. Podobnie jak tydzień bierze swój początek i osiąga szczyt w obchodzeniu Dnia Pańskiego, który ma zawsze charakter paschalny, tak szczyt całego roku liturgicznego jaśniej w świętym paschalnym Triduum Męki i Zmartwychwstania Pańskiego³, do którego przygotowujemy się w Okresie Wielkiego Postu i które przedłużamy w radości w ciągu pięćdziesięciu dni.
3. W wielu regionach chrześcijańskiego świata wierni razem z pasterzami bardzo sobie cenią te obrzędy i licznie w nich uczestniczą z prawdziwym duchowym pożytkiem.
W niektórych jednak okolicach gorąca pobożność, z jaką początkowo została przyjęta odnowa Wigilii Paschalnej, z upływem czasu zaczęła się oziębiać. W niektórych miejscowościach do tego stopnia nieznana jest sama istota Wigilii, że jej odprawianie traktuje się jedynie jak mszę wieczorną, w ten sam sposób i w tym samym czasie, w jakim zwykło się sprawować mszę niedzielną w poprzedzający ją sobotni wieczór.
Gdzie indziej nie zachowuje się odpowiedniej pory sprawowania obrzędów Świętego Triduum. Ponieważ zaś różne nabożeństwa nierzadko odbywają się w dogodniejszych godzinach, wierni chętniej w nich uczestniczą niż w obrzędach liturgicznych.
Trudności te wynikają bez wątpienia szczególnie z niedostatecznej u duchowieństwa i wiernych znajomości Paschalnego Misterium, jako ośrodka roku liturgicznego i chrześcijańskiego życia⁴.
4. Czas ferii, który w wielu okolicach zbiega się z Wielkim Tygodniem, a także mentalność dzisiejszego społeczeństwa stwarza jeszcze jedną przeszkodę utrudniającą wiernym udział w obrzędach liturgicznych.
5. Wziąwszy to wszystko pod uwagę, a także uwzględniając dotychczasowe doświadczenia, Kongregacja Kultu Bożego uznała za stosowne przypomnieć pewne elementy doktrynalne i duszpasterskie do Wielkiego Tygodnia. Pozostałe przepisy podane w księgach liturgicznych odnośnie do Okresu Wielkiego Postu, Wielkiego Tygodnia, Paschalnego Triduum i Okresu Wielkanocnego, zachowują swoją moc, chyba że w tym dokumencie są inaczej interpretowane.
Niemniejszy dokument ponownie przypomina te sprawy, aby możliwie jak najlepiej były sprawowane największe tajemnice Odkupienia i aby wszyscy wierni mogli w nich owocnie uczestniczyć⁵.

¹ Por. Święta Kongregacja Obrzędów, Dekret *Dominicae Resurrectionis*, 9.II.1951; AAS 43 (1951) 128-137; AAS 47 (1955) 838-847.

² Por. KL 5, 6, 61.

³ *Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza*, nr 18.

⁴ Por. DB 15.

⁵ Por. Święta Kongregacja Obrzędów, Dekret *Maxima Redemptionis nostrae mysteria*; 16 XI 1955, AAS 47 (1955) 838-847.

ROZDZIAŁ I OKRES WIELKIEGO POSTU

6. Doroczny obchód Wielkiego Postu jest czasem stosownym, w którym wstępujemy na świętą górę Paschy.

„Czas wielkopostny mający podwójny charakter (chrzcielny i pokutny) przygotowuje katechumenów i wiernych do obchodzenia Paschalnego Misterium. Katechumeni przez „wybranie” (*electio*) i przez *skrutinia* i katechezę, są doprowadzani do sakramentów chrześcijańskiego wtajemniczenia; wierni zaś gorliwiej słuchają Słowa Bożego i trwają na modlitwie, przez pokutę przygotowują się do odnowienia przyrzeczeń chrzcielnych”⁶.

1. Sprawy odnoszące się do chrześcijańskiego wtajemniczenia

7. Całe chrześcijańskie wtajemniczenie ma charakter paschalny, jest bowiem pierwszym sakramentalnym uczestnictwem w Śmierci i Zmartwychwstaniu Chrystusa. Dlatego Wielki Post powinien osiągnąć pełną moc jako czas oczyszczenia i oświecenia, zwłaszcza przez *skrutinia* i przekazania (*traditiones*), Sama zaś Wigilia paschalna niech będzie traktowana jako czas bardzo stosowny do sprawowania sakramentów wtajemniczenia⁷.

8. Wspólnoty, w których nie ma katechumenów, niech pamiętają o modlitwie za tych, którzy gdzie indziej będą przyjmować sakramenty chrześcijańskiego wtajemniczenia w najbliższą Wigilię Paschalną. Niech duszpasterze wyjaśniają wiernym, jak wielkie znaczenie ma dla rozwoju ich życia duchowego wyznanie wiary otrzymanej na chrzcie, do odnowienia której zostaną zaproszeni w tę Wigilię, „po ukończeniu czterdziestodniowego postu”⁸.

9. W Wielkim Poście winna być przekazywana katecheza dorosłych, którzy ochrzczeni w dzieciństwie, nie otrzymali jej i nie zostali potem dopuszczeni do Bierzmowania i Eucharystii. Trzeba również sprawować w tym czasie nabożeństwa pokutne, które by ich przygotowały do sakramentu pojednania⁹.

10. Okres Wielkiego Postu jest również odpowiedni do sprawowania obrzędów pokuty na wzór skrutników dla nie ochrzczonych jeszcze dzieci w wieku katechetycznym i dla dzieci już ochrzczonych przed dopuszczeniem ich raz pierwszy do Sakramentu Pokuty¹⁰.

Niech Biskupowi leży na sercu pogłębianie formacji katechumenów, tak dorosłych, jak i dzieci. Niech w miarę możliwości przewodniczy obrzędom z gorliwym udziałem miejscowej wspólnoty¹¹.

2. Obrzędy sprawowane w Okresie wielkopostnym

11. Niedziele Wielkiego Postu mają pierwszeństwo przed wszystkimi świętami Pańskimi i przed wszystkimi uroczystościami¹². Dni powszednie Wielkiego Postu mają pierwszeństwo przed wspomnieniami obowiązkowymi¹³.

12. Katecheza o Misterium Paschalnym i o sakramentach winna być przekazywana w niedzielnych homiliach, na podstawie starannego wyjaśniania tekstów *Lekcjonarza*, zwłaszcza urywków Ewangelii, które zawierają prawdę o różnych aspektach Chrztu i innych sakramentach oraz o Bożym Miłosierdziu.

⁶ Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 249.

⁷ Por. *Rytuał Rzymski* „Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych”, nr 8; KPK kan. 856.

⁸ *Mszał Rzymski*, Wigilia Paschalna, nr 46.

⁹ Por. *Rytuał Rzymski* „Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych”, rozdział IV. Zwłaszcza nr 303.

¹⁰ Por. tamże; nr 330-333.

¹¹ Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 250; Por. *Rytuał Rzymski* „Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych”, nr 41.

¹² Por. *Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza*, nr 5; por. tamże nr 56 i „*Notitiae*” 23 (1987) 397.

¹³ Tamże, nr 16 b.

13. Duszpasterze nich częściej i szerzej wykładają Słowo Boże w homiliach wygłaszanych w dni powszednie, w czasie nabożeństw biblijnych i pokutnych¹⁴, w specjalnych kazaniach, z okazji odwiedzenia rodzin i udzielania im błogosławieństwa. Wierni niech często uczestniczą we Mszy Świętej w dni powszednie; jeśli zaś nie mogą uczynić, niech będą zapraszani do czytania tekstów mszalnych w rodzinach lub prywatnie.
14. „Okres Wielkiego Postu zachowuje swój charakter pokutny”¹⁵. „W katechezie trzeba wpajać w dusze wiernych prawdę o społecznych następstwach grzechu oraz o właściwej naturze pokuty, która odrzuca grzech jako zniewagę Boga”¹⁶.
Cnota i praktyka pokuty – to konieczne formy paschalnego przygotowania: z nawrócenia serca winna wypływać zewnętrzna praktyka pokuty tak u poszczególnych chrześcijan, jak i w całej wspólnotie. Chociaż winna ona być dostosowana do współczesnych warunków, niech nie będzie pozbawiona ducha ewangelicznej pokuty i niech zmierza ku dobru braci.
Nie należy pomijać udziału Kościoła w czynach pokutnych; niech będzie zanoszona modlitwa za grzeszników przez częstsze jej włączanie do Modlitwy Powszechnej¹⁷.
15. Należy zachęcać wiernych do gorliwszego i owocnego udziału w liturgii wielkopostnej i w nabożeństwach pokutnych. Trzeba ich wzywać, aby zwłaszcza w tym okresie, zgodnie z prawem i tradycją Kościoła, przystępowali do Sakramentu Pokuty, by mogli z oczyszczoną duszą uczestniczyć w Misteriach Paschalnych. Wypada, aby Sakrament Pokuty w okresie Wielkiego Postu był sprawowany zgodnie z obrzędem pojednania wielu penitentów z indywidualną spowiedzią i rozgrzeszeniem, jako to jest opisane w *Rytuale Rzymskim*¹⁸.
Duszpasterze nich będą bardziej ochotni do pełnienia posługi pojednania i niech ułatwiają dostęp do tego sakramentu, poświęcając więcej czasu pojednaniu indywidualnemu.
16. Wszystkie praktyki wielkopostne winny zmierzać do jaśniejszego ukazania i do rozwoju życia lokalnego Kościoła. Zaleca się bardzo zachowywanie i rozwijanie tradycyjnej formy zgromadzenia Kościoła lokalnego na wzór *Rzymskiej „Stacji”*. Te zgromadzenia wiernych mają się odbywać, zwłaszcza pod przewodnictwem Pasterza diecezji, przy grobach Świętych, w głównych kościołach lub sanktuariach, albo w częściej odwiedzanych w diecezji miejscach pielgrzymkowych¹⁹.
17. W Wielkim Poście „zakazane jest przyozdabianie ołtarza kwiatami, zaś gra na instrumentach dozwolona jest tylko w celu podtrzymania śpiewu”²⁰; jest to zgodne z pokutnym charakterem tego okresu.
18. Od początku Wielkiego Postu aż do Wigilii Paschalnej opuszcza się „*Alleluja*” we wszystkich celebracjach, także w uroczystości i święta²¹.
19. Śpiewy w celebracjach, zwłaszcza Eucharystii, a także w nabożeństwach, niech będą zgodne z charakterem tego okresu i jak najbardziej odpowiadają tekstom liturgicznym.
20. Nabożeństwa bardziej odpowiadające okresowi Wielkiego Postu, jak Droga Krzyżowa, winny być rozwijane i tak przeniknięte duchem liturgii, aby łatwiej usposabiały wewnątrznie wiernych do obchodzenia Paschalnego Misterium Chrystusa.

¹⁴ *Mszał Rzymski*, OWMR 42; Por. *Obrzędy pokuty* nn. 36-37.

¹⁵ Paweł VI, Konstytucja Apostolska *Paenitemini* II, 1; AAS 58 (1966) 183.

¹⁶ *Ceremoniał Biskupów*, nr 251.

¹⁷ Por. tamże, nr 251; KL 109.

¹⁸ Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 251.

¹⁹ Por. tamże, nr 260.

²⁰ Tamże, nr 252.

²¹ *Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza*, nr 28.

3. Szczegóły dotyczące niektórych dni Wielkiego Postu

21. W Środę przed I Niedzielą Wielkiego Postu wierni, przyjmując popiół, wkraczą w czas ustanowiony dla wewnętrznego oczyszczenia. Ten znak pokuty, wyrosły z tradycji biblijnej i aż do naszych czasów zachowany w zwyczaju Kościoła, oznacza sytuację człowieka grzesznego, który wyznając na zewnątrz swoją winę wobec Pana, ujawnia gotowość wewnętrznego nawrócenia, powodowany nadzieją, że Pan będzie dla niego łaskawy. Tym znakiem rozpoczyna on drogę nawrócenia, której metą będzie sprawowanie Sakramentu Pokuty w dniach przed Paschą²².
Błogosławieństwo i posypanie popiołu odbywa się w czasie Mszy Świętej albo poza mszą. W tym ostatnim przypadku jest poprzedzone Liturgią Słowa i kończy się modlitwą wiernych²³.
22. Środa Popielcowa jest w całym Kościele dniem pokuty, w którym obowiązuje zachowanie wstrzeźliwości i postu²⁴.
23. Pierwsza Niedziela Wielkiego Postu jest początkiem czcigodnego dorocznego obchodu wielkopostnego²⁵. We mszach tej niedzieli winny znaleźć się elementy podkreślające ten moment, np. procesja na wejście ze śpiewem litanii do Świętych²⁶. Podczas mszy tej niedzieli biskup może sprawować obrzęd wybrania (*electio*) w kościele katedralnym, lub w innym kościele, zależnie od potrzeb duszpasterskich²⁷.
24. Ewangelie o Samarytance, o niewidomym od urodzenia i o wskrzeszeniu Łazarza, wyznaczone na II, IV, V niedzielę Wielkiego Postu, ponieważ mają duże znaczenie dla chrześcijańskiego wtajemniczenia, mogą być odczytane też w latach B i C, zwłaszcza tam, gdzie są katechumeni²⁸.
25. W IV Niedzielę Wielkiego Postu, zwaną „*Laetare*”, a także w uroczystości i święta dopuszczalna jest gra na instrumentach i zdobienie ołtarza kwiatami. W tę niedzielę można używać szat liturgicznych koloru różowego²⁹.
26. Zależnie od uznania Konferencji Biskupów można zachować zwyczaj zakrywania krzyży i obrazów w kościele od V niedzieli Wielkiego Postu. Krzyże pozostają zasłonięte aż do zakończenia liturgii ku czci Męki Pańskiej w Wielki Piątek, obrazy zaś aż do rozpoczęcia Wigilii Paschalnej³⁰.

ROZDZIAŁ II WIELKI TYDZIEŃ

27. W Wielkim Tygodniu sprawuje Kościół zbawcze misteria dokonane przez Chrystusa w ostatnich dniach Jego życia, poczynając od Jego mesjańskiego wjazdu do Jeruzalem. Okres Wielkiego Postu trwa do Wielkiego Czwartku. Od Mszy Wieczerzy Pańskiej rozpoczyna się Triduum Paschalne, które trwa w Wielki Piątek i Wielką Sobotę, ma swój ośrodek w Wigilii Paschalnej i kończy się Nieszporami Niedzieli Zmartwychwstania.

²² Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 253.

²³ *Mszał Rzymski*, Środa Popielcowa.

²⁴ Paweł VI, Konstytucja Apostolska *Paenitemini* II, 1; AAS 58 (1966) 183; KPK kan. 1251.

²⁵ *Mszał Rzymski*, I Niedziela Wielkiego Postu (kolekta i modlitwa nad darami).

²⁶ Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 261.

²⁷ Por. tamże, nr 408 - 410.

²⁸ *Mszał Rzymski*, *Lekcjonarz Mszalny*, wyd. II 1981, *Wprowadzenie*, nr 97.

²⁹ Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 252.

³⁰ *Mszał Rzymski*, rubryka w sobotę IV tygodnia Wielkiego Postu.

„Dni Wielkiego Tygodnia od Wielkiego Poniedziałku do Wielkiego Czwartku włącznie mają pierwszeństwo przed wszystkimi innymi dniami liturgicznymi”³¹. Wypada, aby nie sprawowano w tych dniach Chrztu ani Bierzmowania.

1. Niedziela Palmowa, czyli Męki Pańskiej

28. Wielki Tydzień rozpoczyna się w „Niedzieli Palmową, czyli Męki Pańskiej”, która łączy zapowiedź królewskiego triumfu Chrystusa i orędzie Męki. W liturgii tego dnia i w katechezie należy ukazać związek między tymi dwoma aspektami Paschalnego Misterium³².
29. Od najdawniejszych czasów upamiętnienie wjazdu pana do Jeruzalem odbywa się przez uroczystą procesję. Chrześcijanie obchodzą to wydarzenie, naśladując aklamację i gesty żydowskich dzieci, które wyszły na spotkanie pana i śpiewały „Nabożne Hosanna”³³.
Powinna odbywać się tylko jedna procesja i to tylko przed mszą, na której liczniej gromadzą się wierni, także w godzinach wieczornych soboty lub niedzieli. Wierni niech się wcześniej zgromadzą w jakimś mniejszym kościele lub w innym stosownym miejscu poza kościołem, do którego zmierza procesja.
W procesji niech wierni biorą udział, niosąc gałązki palm lub innych drzew. Kapłan i usługujący, również niosą palmy, idą przed ludem³⁴.
Palmy lub inne gałązki błogosławi się po to, aby były niesione w procesji. Palmy przechowywane w domu przypominają wiernym o zwycięstwie Chrystusa, które uczcili w procesji.
Niech duszpasterze tak przygotują i odprawia tę procesję ku czci Chrystusa Króla, aby przyniosła prawdziwe duchowe owoce w życiu wiernych.
30. Oprócz wyżej opisanej uroczystej procesji upamiętniającej wjazd Pana do Jerozolimy, *Mszal* przewiduje dwie inne formy, jednakże nie w tym celu, aby pobłażać wygodnictwu i łatwiznie, lecz ze względu na możliwe trudności w odprawieniu procesji.
Drugą formą upamiętnienia jest uroczyste wejście, kiedy nie może się odbyć procesja poza kościołem. Trzecią formą jest zwykle wejście, które stosuje się we Mszach Świętych tej niedzieli, w której nie odbywa się uroczyste wejście³⁵.
31. Ta, gdzie nie może być sprawowana Msza Święta, wypada odprawić Liturgię Słowa Bożego o mesjańskim wjeździe i o Męce Pańskiej, albo wieczorem w sobotę albo w odpowiedniej godzinie w niedzielę³⁶.
32. Podczas procesji schola i lud wykonują śpiewy zaproponowane w *Mszale Rzymskim*, jak *Psalm 23* i *46* oraz inne stosowne pieśni ku czci Chrystusa Króla.
33. Opowiadanie o Męce Pańskiej przysługuje szczególnie uroczysty charakter. Radzi się, aby było śpiewane lub czytane w tradycyjny sposób, to znaczy przez trzech, którzy dzielą między siebie rolę Chrystusa, narratora i ludu. Pasję nich wykonują diakoni albo prezbiterzy, lub w ich braku - lektorzy; w tym przypadku rola Chrystusa winna być zarezerwowana kapłanowi.
Ta proklamacja Męki odbywa się bez użycia świeczników i kadzidła, bez pozdrowienia ludu i bez wykonania znaku krzyża na księdze. Jedynie diakoni proszą o błogosławieństwo kapłana, jak zwykle przed Ewangelią³⁷.

³¹ Por. *Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza*; nr 16a.

³² Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 270.

³³ Por. *Mszal Rzymski*, Niedziela Palmowa, czyli Męki Pańskiej, nr 9.

³⁴ Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 270.

³⁵ Por. *Mszal Rzymski*, Niedziela Palmowa, czyli Męki Pańskiej, nr 16.

³⁶ Por. tamże, nr 19.

³⁷ Por. tamże, nr 22. Odnośnie do mszy, której przewodniczy biskup, por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 74.

Wypada, aby dla duchowego dobra wiernych opowiadanie o Męce było czytane w całości i aby nie były opuszczane poprzedzające je czytania.

34. Nie należy opuszczać homilii po opowiadaniu o Męce.

2. Msza Krzyżma

35. Msza Krzyżma, w której biskup koncelebrując ze swoim prezbiterium konsekruje Krzyżmo Święte i błogosławi inne oleje, jest jakby ujawnieniem jedności prezbiterów ze swoim biskupem w jednym i tym samym kapłaństwie i w posłudze Chrystusa³⁸. Na tę mszę winni być zaproszeni prezbiterzy z różnych stron diecezji, aby koncelebrowali z biskupem jako jego świadkowie i współpracownicy w poświęcaniu Krzyżma oraz jako pomocnicy i doradcy w codziennym posługiwaniu.

Niech również wierni będą gorąco zaproszeni do udziału w tej mszy i do przyjęcia w niej sakramentu Eucharystii.

Na mocy tradycji Msza Krzyżma jest sprawowana w Wielki Czwartek. Gdyby jednak trudno było duchowieństwu i ludowi zgromadzić się w tym dniu wokół biskupa, celebracje te można uprzedzić w innym dniu, ale w pobliżu Paschy³⁹. Albowiem w Noc Paschalną przy sprawowaniu sakramentów wtajemniczenia należy używać nowego Krzyżma i oleju katechumenów.

36. Msza Krzyżma – ze względu na jej znaczenie w życiu diecezji – winna być sprawowana tylko raz i to w kościele katedralnym, albo, z racji duszpasterskich, w innym kościele⁴⁰, zwłaszcza znaczniejszych. Przyjmowanie świętych olejów może się odbywać w poszczególnych parafiach przed Wieczernią Pańską lub w innym, bardziej stosownym czasie. Będzie to sprzyjało pouczeniu wiernych i zastosowaniu i skuteczności olejów poświęconych i Krzyżma w życiu chrześcijańskim.

3. Celebracja pokutna pod koniec Wielkiego Postu

37. Wypada, aby czas wielkopostny zakończył się tak dla poszczególnych wiernych, jak i dla całej wspólnoty chrześcijańskiej jakimś obrzędem pokutnym, by przygotowali się do pełniejszego udziału w Misterium Paschalnym⁴¹.

Obrzęd ten winien być odprawiony przed Triduum Paschalnym i nie powinien bezpośrednio poprzedzać Mszy Wieczerni Pańskiej.

ROZDZIAŁ III TRIDUUM PASCHALNE W OGÓLNOŚCI

38. Największe misteria ludzkiego odkupienia sprawuje Kościół co roku począwszy od Mszy Wieczornej Wielkiego Czwartku aż do Nieszporów Niedzieli Zmartwychwstania. Czas ten słusznie jest określany, jako „Triduum Chrystusa ukrzyżowanego, pogrzebanego i zmartwychwstałego”⁴². Nazywa się go „Triduum Paschalnym” ponieważ uobecnia się wtedy i skutecznia Misterium Paschy, to jest przejścia Pana z tego świata do Ojca. Przez sprawowanie tego misterium w znakach liturgicznych i sakramentalnych Kościół jednoczy się wewnętrznie z Chrystusem, swoim Oblubieńcem.

³⁸ Por. DK 7.

³⁹ *Ceremoniał biskupów*, nr 275.

⁴⁰ Por. tamże, 276.

⁴¹ Por. *Obrzędy pokuty*, dodatek II, nn. 1, 7. Por. wyżej, nr 18.

⁴² Por. Święta Kongregacja Obrzędów, Dekret *Maxima redemptionis nostrae mysteria* (16.XI.1955) AAS 47 (1955) 858; Św. Augustyn, *List* 55, 24; PL 35, 215.

39. W ciągu dwóch pierwszych dni Triduum trwa święty post paschalny, kiedy to zgodnie z pierwotną tradycją Kościół pości, ponieważ „Oblubieniec został zabrany”⁴³. Wszędzie należy zachować post i wstrzemięźliwość w Wielki Piątek Męki Pańskiej; doradza się, aby był on przedłużony także na Wielką Sobotę, tak by kościół z uwznioślonym i otwartym duchem przeszedł do radości Niedzieli Zmartwychwstania⁴⁴.
40. Zaleca się wspólne sprawowanie Godziny Czytań i Jutrznii w Wielki Piątek Męki Pańskiej i w Wielką Sobotę. Wypada, aby w tej modlitwie w kościele katedralnym uczestniczył biskup, o ile to możliwe, razem z duchowieństwem i ludem⁴⁵. Oficjum to, nazwane niegdyś „Ciemną Jutrznia”, winno otrzymać właściwe miejsce w pobożności wiernych i domaga do nabożnej kontemplacji: Męki, Śmierci i pogrzebu Pana w dorocznym oczekiwaniu na Jego Zmartwychwstanie.
41. Do należytego sprawowania Paschalnego Triduum konieczna jest odpowiednia liczba usługujących i ministrantów, którzy winni być starannie pouczeni o czynnościach, które mają wykonać. Niech duszpasterze zabiegają o to, aby możliwie jak najlepiej wyjaśnili wiernym znaczenie i porządek obrzędów i przygotowali ich do czynnego i owocnego uczestnictwa.
42. Śpiew ludu, usługujących i kapłana celebrującego ma szczególne znaczenie w obrzędach Wielkiego Tygodnia, a zwłaszcza w ciągu Paschalnego Triduum, ponieważ bardzo odpowiada uroczystemu charakterowi tych dni, a także dlatego, że teksty najbardziej osiągają swoją wymowę wtedy, gdy są śpiewane. Zachęca się Konferencje Biskupów, jeśli tego jeszcze nie uczyniły, aby przygotowały melodie do tekstów i aklamacji, które nigdy nie powinny być wykonywane bez śpiewu. Są to:
- Modlitwa Powszechna w Wielki Piątek Męki Pańskiej; zachęta diakona, jeśli jest, lub aklamacja ludu;
 - Śpiew na odsłonięcie i adorację Krzyża;
 - Aklamacje w czasie procesji z paschałem i przy śpiewie orędzia, responsoryjnego „Alleluja”, melodia Litanii do Świętych i aklamacji po błogosławieństwie wody.
- Nie należy pomijać liturgicznych tekstów śpiewanych przeznaczonych do udziału ludu tylko z racji ułatwienia; ich przekłady na język ojczysty niech zostaną zaopatrzone w melodie. Jeśli jeszcze nie ma do dyspozycji tekstów do liturgicznych śpiewów w języku narodowym, należy tymczasem dobrać inne odpowiednie śpiewy. Wypada sporządzić zbiór śpiewów, które byłyby stosowane tylko w tych obrzędach. Niech te będą zwłaszcza:
- Śpiewy na błogosławieństwo palm, na procesje z palmami i na wejście do kościoła;
 - Śpiewy na procesję z poświęconymi olejami;
 - Śpiewy na procesję z przyniesieniem darów w Mszy Wieczerzy Pańskiej oraz hymn na procesję, w której znosi się Najświętszy Sakrament do kaplicy po Mszy Świętej;
 - Reformy do psalmów na Wigilię Paschalną oraz śpiewy na pokropienie wodą.
- Należy także ułożyć odpowiednie melodie do Opowiadania o Męce Pańskiej, do Orędzia Paschalnego i do błogosławieństwa wody chrzcielnej tak, by ułatwić śpiew tych tekstów. W większych kościołach należy korzystać z bogatszego skarbcza muzyki sakralnej tak starodawnej, jak i współczesnej: zawsze jednak trzeba dbać o odpowiednie uczestnictwo ludu.
43. Stosowną jest rzeczą, aby małe wspólnoty zakonne, tak kleryckie, jak i nie kleryckie oraz inne wspólnoty świeckie, uczestniczyły w sprawowaniu Paschalnego Triduum w większych kościołach⁴⁶. Tam, gdzie nie można zgromadzić wystarczającej liczby uczestników, ministrantów i śpiewaków, nie nale-

⁴³ Por. Mk 2, 19-20; Tertulian, *De ieiunio* 2 i 13; *Corpus Christianorum* II, p. 1271.

⁴⁴ Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 295; KL 110.

⁴⁵ Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 295; KL 110.

⁴⁶ Por. Święta Kongregacja Obrzędów, Dekret *Eucharisticum mysterium* (25.V.1967) nr 26. AAS 59 (1967) 558. Wypada, aby w klasztorach zakonne sprawowanie Paschalnego Triduum odbywało się z możliwie jak największą okazałością w samym kościele klasztornym.

ży sprawować obrzędów Paschalnego Triduum, a wierni niech się razem zgromadzą w jakimś większym kościele.

Wypada także, aby tam gdzie kilka małych parafii jest powierzonych jednemu prezbiterowi, ich wierni – o ile to możliwe – zgromadzili się w głównym kościele, by uczestniczyć w obrzędach.

Jeżeli proboszcz sprawuje pieczę nad dwiema lub kilkoma parafiami, w której wielu wiernych uczestniczy i można odpowiednio przygotować uroczyste obrzędy, dla dobra wiernych wolno proboszczowi przy zachowaniu odpowiednich warunków, powtórzyć obrzędy Paschalnego Triduum⁴⁷.

Alumni Seminariów „Paschalną (...) tajemnicę (Chrystusa) niech tak przeżywają, aby umieli wtajemniczyć w nią lud, który ma być im powierzony”⁴⁸. W tym celu powinni otrzymać pełną i doskonałą formację liturgiczną. Ze wszech miar wypada, aby w ciągu lat swojego przygotowania w seminarium mogli przeżyć całe bogactwo form obchodzenia Świąt Paschalnych, tym zwłaszcza, w których przewodniczy biskup⁴⁹.

ROZDZIAŁ IV MSZA WIECZERZY PAŃSKIEJ WIELKIEGO CZWARTKU

44. „Mszą sprawowaną w wieczór Wielkiego Czwartku rozpoczyna Kościół Paschalne Triduum. Przypomina ową Ostatnią Wieczerzę, kiedy to Pan Jezus, tej nocy, której był wydany i umiłował swoich na świecie do końca, ofiarował Bogu Ojcu pod postaciami chleba i wina swoje ciało i swoją krew, dał apostołom do spożywania oraz im i ich następcom w kapłaństwie nakazał, aby Je ofiarowali”⁵⁰.
45. Cała wewnętrzna uwaga winna się kierować ku misteriom upamiętniającym zwłaszcza w tej Mszy Świętej: jest to ustanowienie Eucharystii, ustanowienie Sakramentu Kapłaństwa oraz Pańskie przykazanie miłości; winny one zostać wyjaśnione w homilii.
46. Mszę Wieczerzy Pańskiej sprawuje się w godzinach wieczornych, w czasie bardziej sprzyjającym czynnemu uczestnictwu miejscowej wspólnoty. Mogą ją koncelebrować wszyscy prezbiterzy, choćby tego dnia koncelebrowali już Mszę Krzyżma, albo też mieli obowiązek sprawowania drugiej mszy dla dobra wiernych⁵¹.
47. Z racji duszpasterskich miejscowy Ordynariusz może zezwolić na odprawienie drugiej Mszy Świętej w kościołach i kaplicach, w godzinach wieczornych, a w razie przewidzianej konieczności – nawet w godzinach rannych, lecz tylko dla tych wiernych, którzy w żaden sposób nie mogą wziąć udziału w mszy wieczornej. Należy jednak czuwać nad tym, aby te msze nie były sprawowane dla pożytku prywatnego osób lub małych grup specjalnych i aby nie stwarzały przeszkody dla mszy głównej. Zgodnie z najstarszą tradycją Kościoła zakazuje się odprawiać wszelkich mszy bez udziału ludu⁵².
48. Przed mszą tabernakulum powinno być zupełnie puste⁵³. Hostie do komunii powinny zostać konsekrowane podczas samej Ofiary⁵⁴. Należy konsekrować tyle chleba, by wystarczyło także do udzielania Komunii Świętej w dniu następnym⁵⁵.

⁴⁷ Por. Święta Kongregacja Obrzędów, *Zalecenia i wyjaśnienia dotyczące odnowionej obrzędy Wielkiego Tygodnia* (1.II.1957) nr 21; AAS (1957) 91-95.

⁴⁸ DKF nr 8.

⁴⁹ Por. Święta Kongregacja Wychowania Katolickiego, *Instrukcja o liturgicznej formacji w seminariach* (17.V.1979) nn. 15, 33.

⁵⁰ Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 297.

⁵¹ Por. *Mszał Rzymski*, Msza Wieczerzy Pańskiej.

⁵² Por. tamże.

⁵³ Por. tamże, nr 1.

⁵⁴ KL 55; Instrukcja *Eucharisticum mysterium* (25.V.1967) nr 31. AAS 59 (1967) 557-558.

⁵⁵ Święta Kongregacja Obrzędów, Dekret *Maxima redemptionis nostrae mysteria* (16.XI.1955) nr 9 AAS 47 (1955) 895.

49. W celu przechowania Najświętszego Sakramentu należy przygotować i urządzić kaplicę, tak, aby sprzyjała medytacji. Jej wystrój winien być surowy i skromny, zgodnie z liturgią tych dni. Należy unikać wszelkich nadużyć i usunąć je. Jeśli tabernakulum znajduje się w kaplicy oddzielonej od głównej nawy, wypada w niej przygotować miejsce złożenia i adoracji Najświętszego Sakramentu.
50. Jeśli istnieje taki miejscowy zwyczaj, podczas śpiewu „*Chwała na wysokości Bogu*” uderza się w dzwon; po skończeniu tego śpiewu dzwony milkną aż do „*Chwała na wysokości Bogu*” w Wigilię Paschalną, chyba że Konferencja Biskupia lub miejscowy ordynariusz, zależnie od okoliczności, inaczej postanowi⁵⁶. W tym samym czasie gra na organach i na innych instrumentach jest dozwolona tylko dla podtrzymania śpiewu⁵⁷.
51. Odbywające się zgodnie z tradycją obmycie nóg wybranym mężczyznom oznacza służbę i miłość Chrystusa, który przyszedł nie po to, aby Mu służono, lecz aby służyć⁵⁸. Wypada tę tradycję zachować i wyjaśnić właściwy jej sens.
52. Dary dla ubogich, zwłaszcza zebrane w czasie wielkopostnym jako owoce pokuty, należy przynieść w procesji na przygotowanie darów, podczas, gdy lud śpiewa „*Gdzie miłość wzajemna i dobroć?*”⁵⁹.
53. Jest rzeczą stosowną, jeżeli w czasie Komunii diakoni i akolici albo szafarze nadzwyczajni biorą ze stołu ołtarzowego Eucharystię, aby potem zanieść ją do chorych, którzy mają przyjąć Komunię Świętą w domu. W ten sposób chorzy mogą się głębiej złączyć z kościołem sprawującym Eucharystię.
54. Po modlitwie po Komunii formuje się procesja: na jej czele idzie usługujący z Krzyżem, następnie idą usługujący z zapalonymi świecami i z kadzidłem. Przez kościół zanoszą Najświętszy Sakrament do miejsca, gdzie będzie przechowywany. W tym czasie śpiewa się hymn: „*Sław, języku, tajemnicę*” lub inna pieśń eucharystyczną⁶⁰.
Przeniesienie i złożenie Najświętszego Sakramentu nie może się odbyć, jeżeli w tym samym kościele nie ma być sprawowana w Wielki Piątek liturgia ku czci Męki Pańskiej⁶¹.
55. Najświętszy Sakrament należy złożyć w zamkniętym tabernakulum lub w skrzynce (*capsa*). Nigdy nie należy go wystawiać w monstrancji.
Tabernakulum lub skrzynka nie powinny mieć kształtu grobu; należy unikać samego wyrażenia „grób”: kaplica złożenia (repozycji) nie przygotowuje się w celu przedstawienia „Pańskiego pogrzebu”, lecz w celu przechowania chleba eucharystycznego do rozdzielania Komunii w Męce Pańskiej.
56. Należy zaprosić wiernych, aby po Mszy Wieczerzy Pańskiej poświęcili stosowną część nocy na adorację Najświętszego Sakramentu uroczyste przechowywanego w tym dniu w kościele. Zależnie od okoliczności podczas trwania adoracji eucharystycznej można odczytać jakąś część Ewangelii wg św. Jana (rozdz. 13-17).
Po północy jednak adoracja winna się odbywać bez zewnętrznej okazałości, ponieważ rozpoczął się już dzień Męki Pańskiej⁶².
57. Po Mszy obnaża się ołtarz, przy którym była sprawowana. Wypada okryć krzyże w kościele czerwoną lub fioletową zasłoną, chyba, że uczyniono to już w sobotę przed V Niedzielą Wielkiego Postu. Nie należy zapalać lamp przed obrazami Świętych.

⁵⁶ Por. *Mszal Rzymski*, Msza Wieczerzy Pańskiej.

⁵⁷ Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 300.

⁵⁸ Mt 20, 28.

⁵⁹ Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 303.

⁶⁰ Por. *Mszal Rzymski*, Msza Wieczerzy Pańskiej nr 15-16.

⁶¹ Por. Święta Kongregacja Obrzędów, *Deklaracja* 15.III.1956, nr 3: AAS 48 (1956) 153; Święta Kongregacja Obrzędów, *Zalecenia i wyjaśnienia dotyczące odnowienia obrzędu Wielkiego Tygodnia* (1.II.1957); nr 14: AAS 49 (1957) 93.

⁶² Por. *Mszal Rzymski*, Msza Wieczerzy Pańskiej nr 21; Dekret *Maxima redemptionis nostrae mysteria* (16.XI.1955) nr 8-10; AAS 47 (1955) 845.

ROZDZIAŁ V WIELKI PIĄTEK MEKI PAŃSKIEJ

58. W tym dniu, w którym „Chrystus został ofiarowany jako nasza Pascha”⁶³, Kościół rozmyślając nad Męką swojego Pana i Oblubieńca oraz adorując Krzyż, wspomina narodzenie z boku Chrystusa umierającego na Krzyżu i wstawia się do Boga za zbawienie całego świata.
59. Zgodnie z najdawniejszą tradycją Kościół nie sprawuje w tym dniu Eucharystii; Komunii Świętej udziela się wiernym jedynie podczas Liturgii ku czci Męki Pańskiej; chorem, którzy w tej liturgii nie mogą uczestniczyć, ciało pańskie może być zaniesione o każdej porze dnia⁶⁴.
60. Wielki Piątek Męki Pańskiej w całym kościele jest dniem pokuty, w którym obowiązuje zachowanie wstrzemięźliwości i postu⁶⁵.
61. Stanowczo zakazuje się w tym dniu sprawowanie sakramentów, z wyjątkiem Sakramentu Pokuty i Namaszczenia Chorych⁶⁶. Pogrzeb należy odprawić bez śpiewu, bez gry na organach i bez dźwięku dzwonów.
62. Zaleca się dzisiaj sprawowanie w kościołach z udziałem ludu Godziny Czytań i Jutrzni (por. nr 40).
63. Obrzęd Męki Pańskiej winien być sprawowany w godzinach popołudniowych, około godziny 15:00. Z racji duszpasterskich można wybrać inną, bardziej stosowną godzinę, w której lud łatwiej może się zgromadzić, np. tuż po południu albo w późniejszych godzinach, jednakże nie po godzinie 21:00⁶⁷.
64. Pochodzący z najstarszej tradycji Kościoła porządek Liturgii Męki Pańskiej (Liturgia Słowa, adoracja Krzyża i Komunia Święta) winien być nabożnie i starannie zachowany i nikomu nie wolno go samowolnie zmieniać.
65. Kapłan i usługujący udają się do ołtarza w milczeniu, bez śpiewu. Jeśli mają być włączone jakieś słowa wprowadzenia, należy je wypowiedzieć przed wejściem usługujących. Kapłan i usługujący po oddaniu pokłonu ołtarzowi, padają na twarz; prostracja ta, jako obrzęd właściwy dla tego dnia, winna być starannie zachowana, oznacza bowiem zarówno upokorzenie „człowieka ziemskiego”⁶⁸, jak i smutek i ból Kościoła. Wierni zaś stoją podczas wejścia usługujących, a następnie klękają i modlą się w milczeniu.
66. Czytania należy wykonać w całości. W zwykły sposób należy też odśpiewać psalm responsoryjny i aklamacje przed Ewangelią. *Opowiadanie o Męce Pańskiej* według św. Jana śpiewa się lub czyta w ten sam sposób, jak w poprzednią niedzielę (por. nr 33). Po *Opowiadaniu o Męce* należy wygłosić homilię, a pod koniec wezwać wiernych, aby przez pewien czas trwali na rozmyślaniu⁶⁹.

⁶³ 1 Kor 5, 7.

⁶⁴ Por. *Mszal Rzymski*, Wielki Piątek Męki Pańskiej, nry 1 i 3.

⁶⁵ Paweł VI, Konstytucja Apostolska *Paenitemini* II, 2; AAS 58 (1966) 845.

⁶⁶ Por. *Mszal Rzymski*, Wielki Piątek Męki Pańskiej, nr 1; Kongregacja Kultu Bożego, *Wyjaśnienia do Mszału Rzymskiego*, w „Notitiae” 13 (1977) 602.

⁶⁷ Por. Tamże, nr 3; Święta Kongregacja Obrzędów, *Zalecenia i wyjaśnienia dotyczące odnowienia obrzędu Wielkiego Tygodnia* (1.II.1957); nr 14: AAS 49 (1957) 93.

⁶⁸ Por. tamże, nr 5, modlitwa druga.

⁶⁹ Por. tamże, nr 9; Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 319.

67. Modlitwa powszechna niech będzie zanoszona według tekstu i formuły przekazanych od najdawniejszych czasów i z całym bogactwem intencji, które dobrze wyrażają powszechny zasięg Męki Chrystusa zawieszono na Krzyżu na zbawienie całego świata. W razie poważnej potrzeby o charakterze publicznym, miejscowy ordynariusz może zezwolić lub nakazać, aby została dodana specjalna intencja⁷⁰.
Wolno kapłanowi wybrać spośród modlitw podanych w *Mszale* te, które bardziej odpowiadają miejscowym warunkom, tak jednak, aby został zachowany porządek intencji proponowany zazwyczaj w Modlitwie Powszechnej⁷¹.
68. Krzyż używany w obrzędzie odsłonięcia winien być dość duży i piękny; należy wybrać pierwszą lub drugą formę podaną w *Mszale*. Obrzęd ten należy sprawować z okazałością tego znaku naszego zbawienia: zarówno wezwanie przy odsłonięciu Krzyża, jak i odpowiedź ludu winny być śpiewane; nie należy też pomijać pełnego czci milczenia po każdej prostracji wiernych, kiedy kapłan stoi i trzyma podniesiony Krzyż.
69. Osobista adoracja Krzyża jest najpoważniejszym elementem w tym obrzędzie. Dlatego należy przedstawić Krzyż do adoracji każdemu z wiernych i jedynie w bardzo wielkim zgromadzeniu ludu można zastosować obrzęd adoracji dokonywanej przez wszystkich razem⁷².
Do adoracji należy używać tylko jednego Krzyża; domaga się tego prawidłowość znaku. Podczas adoracji krzyża niech będą wykonywane antyfony, „*Improperia*” i hymny, które w sposób liryczny przywołują na pamięć historię zbawienia⁷³, albo inne stosowne pieśni.
70. Kapłan śpiewa wezwanie do Modlitwy Pańskiej, którą następnie śpiewają wszyscy. Nie przekazuje się znaku pokoju. Komunia Święta jest rozdzielana zgodnie z obrzędem podanym w *Mszale*. Podczas Komunii można śpiewać *Psalm 21* lub inną stosowną pieśń. Po Komunii zanosi się puszkę do przygotowanego miejsca poza kościołem.
71. Po zakończeniu liturgii obnaża się ołtarz, pozostawia się jedynie Krzyż z czterema świecami. Należy przygotować w kościele odpowiednie pomieszczenie (np. kaplicę, w której przechowywana była Eucharystia w Wielki Czwartek), gdzie będzie złożony Krzyż, aby wierni mogli go adorować i całować, i gdzie mogliby trwać na modlitwie, na rozmyślaniu.
72. Z racji duszpasterskich nigdy nie należy zaniedbywać w tym dniu nabożeństw, jak Droga Krzyżowa, procesja ku czci Męki Pańskiej i wspomnienia boleści Najświętszej Maryi Panny. Teksty i śpiewy tych nabożeństw należy dostosować do ducha Liturgii tego dnia. Porę tych nabożeństw należy tak uzgodnić z godziną głównej celebracji, aby okazywało się, że czynność liturgiczna z natury swojej znacznie przewyższa wszystkie inne nabożeństwa⁷⁴.

ROZDZIAŁ VI WIELKA SOBOTA

⁷⁰ Por. tamże, nr 12.

⁷¹ Por. *Mszał Rzymski*, OWMR 46.

⁷² Por. *Mszał Rzymski*, Wielki Piątek Męki Pańskiej, nr 19.

⁷³ Por. Mt 6, 3-4.

⁷⁴ Por. KL 13.

73. W Wielką Sobotę kościół trwa przy Grobie Pańskim, rozważając Mękę i Śmierć Chrystusa oraz jego zstąpienie do otchłani⁷⁵, a także w modlitwie i poście oczekuje na Jego Zmartwychwstanie. Bardzo zaleca się sprawowanie Godziny Czytań i Jutrznii z udziałem ludu (por. nr 40)⁷⁶. Tam, gdzie nie jest to możliwe, należy przewidzieć celebrację Słowa Bożego lub nabożeństwo zgodne z misterium tego dnia.
74. Można wystawić w kościele celem uczczenia przez wiernych obraz Chrystusa ukrzyżowanego lub spoczywającego w grobie, albo zstępującego do otchłani, a także obraz Matki Bożej Bolesnej.
75. Dzisiaj Kościół powstrzymuje się zupełnie od sprawowania Ofiary Mszy Świętej⁷⁷. Komunii Świętej można udzielać na sposób Wiatyku. Nie należy sprawować zaślubin ani innych sakramentów, z wyjątkiem Pokuty i Namaszczenia Chorych.
76. Wiernych należy pouczyć o szczególnym charakterze Wielkiej Soboty⁷⁸. Zwyczaje i tradycje świąteczne związane z tym dniem z powodu antycypowania niegdyś w Wielką Sobotę celebracji paschalnej, należy przenieść na noc i dzień Paschy.

ROZDZIAŁ VII

NIEDZIELA WIELKANOCNA ZMARTWYCHWSTANIA PAŃSKIEGO

77. Zgodnie z bardzo dawną tradycją ta noc jest czuwaniem na cześć Pana. Wigilia sprawowana tej nocy, upamiętnia świętą noc zmartwychwstania Pana, jest jakby „matką wszystkich świętych wigilii”⁷⁹. Kościół czuwając oczekuje Pańskiego zmartwychwstania i sprawuje je w sakramentach chrześcijańskiego wtajemniczenia⁸⁰.

1. Co oznacza nocna pora Wigilii Paschalnej?

78. „Wszystkie obrzędy Wigilii Paschalnej odbywają się w nocy: nie wolno ich rozpocząć, zanim nie zapadnie noc, a należy je zakończyć przed świtem niedzieli”⁸¹. Zasada ta musi być interpretowana ściśle. Przeciwnie jej nadużycia i tu i ówdzie praktykowane zwyczaje sprawowania Wigilii Paschalnej o godzinie, w której zwykło się antycypować mszę niedzielną, zasługują na odrzucenie⁸². Przytaczane przez niektórych powody antycypowania Wigilii Paschalnej, jak np. publiczne niebezpieczeństwo, nie są wysuwane w przypadku nocy Narodzenie Pańskiego lub innego rodzaju zgromadzeń.
79. Wigilia Paschalna, w którą Żydzi przez całą noc czuwają, oczekując przyścia Pana mającego ich wybawić z niewoli faraona, była przez nich obchodzona jako doroczna pamiątka. Była ona figurą prawdziwej Paschy Chrystusa, a więc nocy prawdziwego wyzwolenia, w którą „Chrystus skruszywszy więzy śmierci, jako zwycięzca wyszedł z otchłani”⁸³.

⁷⁵ Por. *Mszał Rzymski*, Wielka Sobota; symbol apostolski; 1 P 3, 19.

⁷⁶ Por. OWLG 210.

⁷⁷ Por. *Mszał Rzymski*, Wielka Sobota.

⁷⁸ Święta Kongregacja Obrzędów, Dekret *Maxima redemptionis nostrae mysteria* (16.XI.1955) nr 2; AAS 47 (1955) 843.

⁷⁹ Św. Augustyn, *Mowa 219*: PL 38, 1088.

⁸⁰ *Ceremoniał Biskupów*, nr 332.

⁸¹ Por. tamże, nr 332; *Mszał Rzymski*, Wigilia Paschalna, nr 3.

⁸² Święta Kongregacja Obrzędów, Dekret *Eucharisticum mysterium* (25.V.1967) nr 28. AAS 59 (1967) nr 28: AAS 59 (1967) 556-557.

⁸³ Por. *Mszał Rzymski*, Wigilia Paschalna, nr 19; Orędzie Wielkanocne.

80. Od początku Kościoła, zwłaszcza podczas nocy Wigilii, obchodził doroczna Paschę, która jest uroczystością nad uroczystościami. Albowiem Zmartwychwstanie Chrystusa jest umocnieniem naszej wiary i nadziei; przez Chrztost i Bierzmowanie już zostaliśmy wczepieni w paschalne misterium Chrystusa, umarliśmy, zostaliśmy pogrzebani i wskrzeszeni razem z Nim i z nim też będziemy królować⁸⁴. Wigilia jest również oczekiwaniem na przyjście Pana⁸⁵.

2. Struktura Wigilii Paschalnej oraz oznaczenie jej elementów i części

81. Wigilia tej nocy ma następujący układ: po krótkim obrzędzie światła (jest to pierwsza część Wigilii), Kościół Święty rozważa wielkie dzieła, jakich Pan Bóg dokonał od początku dla swego ludu i wyraża ufność w słowo i obietnice Boże (część druga, czyli Liturgia Słowa); następnie wraz ze swymi nowymi członkami, odrodzonymi w chrzcie (część trzecia), zostaje zaproszony do stołu, który Pan przygotował Kościołowi, jako upamiętnienie jego śmierci i zmartwychwstania, w oczekiwaniu na jego przyjście (część czwarta)⁸⁶.

Niech nikt samowolnie nie zmienia tego porządku liturgicznego.

82. Część pierwsza polega na symbolicznych czynnościach i gestach, które należy wykonać z taką okazałością i szlachetnością, aby wierni właściwie zrozumieli ich znaczenie, poparte zachętami i modlitwami. Poza kościołem, o ile to możliwe, w odpowiednim miejscu przygotowuje się ognisko w celu pobłogosławienia nowego ognia. Jego płomień winien być taki, aby rzeczywiście mógł rozproszyć ciemności i noc rozjaśnić.

Należy przygotować świecę paschalną, która ze względu na prawdziwość znaku winna być odlana z wosku, corocznie nowa, jedna, zwyczajnej wielkości, nigdy zaś sztuczna. Ma zaś przypominać Chrystusa światłość świata. Winna być pobłogosławiona przy pomocy znaków i słów podanych w *Mszale* lub innych, zatwierdzonych przez Konferencję Biskupów ksiązkach⁸⁷.

83. Procesja, w której lud wchodzi do kościoła, kroczy za przewodem tylko światła paschału. Jak synowie Izraela nocą szli za przewodem słupa ognia, tak chrześcijanie idą stopniowo w ślady Zmartwychwstałego Chrystusa. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby po każdej odpowiedzi „*Bogu niech będą dziękci*”, została podana jakaś akłamacja ku czci Chrystusa.

Świtało od świecy paschalnej niech się stopniowo rozszerza na świece trzymane przez wiernych, podczas gdy lampy elektryczne pozostaną jeszcze zgaszone.

84. Diakon zwiastuje Paschalne Orędzie, które w wielkim lirycznym poemacie opowiada o całym Misterium Paschalnym włączonym w ekonomię zbawienia. W razie potrzeby – gdy brak diakona i jeśli kapłan celebrowający nie może wykonać orędzia – trzeba je powierzyć śpiewakowi. Konferencje Biskupów mogą to orędzie przystosować przez wprowadzenie do niego pewnych akłamacji ludu⁸⁸.

85. Czytania *Pisma Świętego* stanowią drugą część Wigilii. Opisują one sławne dzieła historii zbawienia. Śpiew psalmu responsoryjnego, milczenie i modlitwa kapłana dopomagają wiernym w rozmyślaniu nad tymi dziełami.

Odnowiony porządek Wigilii obejmuje siedem czytań *Starego Testamentu* – zaczerpniętych z Prawa i Proroków; pochodzą one z najstarszej tradycji Wschodu i Zachodu i dwa czytania z *Nowego*, mianowicie Apostoła i Ewangelii. W ten sposób Kościół „poczynając od Mojżesza i wszystkich proroków”⁸⁹ wyjaśnia Paschalne Misterium Chrystusa. Dlatego wszędzie tam, gdzie to będzie możliwe,

⁸⁴ Por. KL 6; por. Rz 6, 3-6; Ef 2, 5-6; Kol 2, 12-13; 2 Tm 2, 11-12.

⁸⁵ „Tę noc spędzamy na czuwaniu, ponieważ Pan zmartwychwstał w swoim cielesie i zapoczątkował dla nas to życie, w którym nie ma już śmierci ani snu. Ciało w wskrzesił, tak że już nie umiera i śmierć nie ma już nad nim władzy... Dlatego Ten, któremu jako powstającemu z martwych czuwając coś dłużej, śpiewamy; sprawi, że razem z Nim żyjąc bez końca będziemy królować”; Św. Augustyn, *Sermo Guelferbytanus* 5, 4: PLS 2, 552.

⁸⁶ Por. *Mszal Rzymski*, Wigilia Paschalna, nr 7.

⁸⁷ Por. tamże, nn. 10-12.

⁸⁸ Por. tamże, nr 17.

⁸⁹ Łk 24, 27; por. Łk 24, 44-45.

niech będą wykonywane wszystkie czytania, aby koniecznie była zachowana pewna długość wynikająca z natury Wigilii Paschalnej.

Jeśli jednak okoliczności duszpasterskie wymagają, aby została zmniejszona liczba czytań, należy wykonać przynajmniej trzy urywki ze *Starego Testamentu*, z Prawa i z Proroków; nigdy nie należy opuszczać czytania z 14 rozdziału *Księgi Wyjścia* i odpowiadającej mu pieśni⁹⁰.

- 86.** Typologiczne znaczenie tekstów *Starego Testamentu* zakorzenia się w *Nowym* i ukazuje się przez modlitwę wypowiedianą przez kapłana celebransa po każdym czytaniu; stosowną rzeczą będzie także wprowadzić wiernych w to znaczenie przez krótkie wyjaśnienie. Może ono być podane przez samego kapłana lub przez diakona.

Komisje liturgiczne krajowe lub diecezjalne nich przygotowują dla duszpasterzy odpowiednie pomoce. Po czytaniu śpiewa się psalm, lud zaś wykonuje refren. W tym powtarzaniu części należy zachować rytm, który by sprzyjał pobożnemu uczestnictwu wiernych⁹¹. Pilnie trzeba czuwać nad tym, aby ludowe piosenki nie były wykonywane zamiast psalmów.

- 87.** Po czytaniach ze *Starego Testamentu* śpiewa się hymn »Chwała na wysokości Bogu«, podczas gdy – zgodnie z miejscowymi zwyczajami – biją dzwony; następuje kolekta i przechodzi się do czytań z *Nowego Testamentu*. Czyta się pouczenie Apostoła dotyczące chrztu, jako wszczęcia w Paschalne Misterium Chrystusa.

Następnie wszyscy wstają i kapłan trzykrotnie intonuje „Alleluja”, stopniowo podnosząc głos, lud zaś tę aklamację powtarza⁹². Jeśli jest to konieczne, psalterzysta lub kantor wykonuje „Alleluja”, która to aklamację podejmuje lud powtarzając ją między wersetami *Psalmu 117*, tylekroć cytowane przez Apostołów w przepowiadaniu paschalnym⁹³. Wreszcie zwiastuje Zmartwychwstanie Pańskie w Ewangelii, która stanowi jakby szczyt całej Liturgii Słowa. Nie należy pomijać po Ewangelii choćby krótkiej homilii.

- 88.** Trzecią część Wigilii stanowi Liturgia Chrzcielna. Chrystusowa i naszą Paschę sprawujemy teraz w sakramencie. Jasno się to wyraża w kościołach mających źródło chrzcielne (chrzcielnicę), a jeszcze bardziej, kiedy odbywa się chrześcijańskie wtajemniczenie dorosłych lub przynajmniej chrzest dzieci⁹⁴. Także jednak wtedy, gdy nie ma kandydatów do chrztu, w kościołach parafialnych odbywa się błogosławieństwo wody chrzcielnej. Jeśli to błogosławieństwo odbywa się nie przy chrzcielnicy lecz w prezbiterium, wodę chrzcielną należy potem przenieść do chrzcielnicy, gdzie będzie przechowywana przez cały czas Wielkanocy⁹⁵. Gdzie zaś nie ma kandydatów do chrztu ani nie ma błogosławieństwa wody chrzcielnej, upamiętnienie Chrztu dokonuje się przez pobłogosławienie wody przeznaczonej do pokropienia ludu⁹⁶.

- 89.** Potem odbywa się odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych. Kapłan-celebrans poprzedza je zachętą. Wierni stoją i trzymając w rękach zapalone świece, odpowiadają na pytania. Następnie zostają pokropieni wodą; w ten sposób gesty i słowa przypominają im przyjęty Chrzest. Kapłan celebrujący kropi lud przechodząc przez kościół, podczas gdy wszyscy śpiewają antyfonę »*Vidi aquam*« lub wykonują inny śpiew o wydzwięku chrzcielnym⁹⁷.

- 90.** Sprawowanie Eucharystii stanowi czwartą część Wigilii i jej szczyt; jest ona bowiem najpełniej Sakramentem Paschalnym, czyli upamiętnieniem Ofiary Krzyża i obecnością Chrystusa zmartwychwstałego, jest dopełnieniem chrześcijańskiego wtajemniczenia i przedsmakiem wieczystej Paschy.

⁹⁰ Por. *Mszal Rzymski*, Wigilia Paschalna, nr 21.

⁹¹ Por. tamże, nr 23.

⁹² Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 352.

⁹³ Por. Dz 4, 11-12; Mt 21, 42; Mk 12, 10; Łk 20, 17.

⁹⁴ Por. *Rytuał Rzymski*, Obrzędy chrztu dzieci, nr 6.

⁹⁵ Por. *Mszal Rzymski*, Wigilia Paschalna, nr 48.

⁹⁶ Por. tamże, nr 45.

⁹⁷ Por. tamże, nr 47.

91. Należy uważać na to, aby ta Liturgia Eucharystyczna nie była sprawowana w pośpiechu; owszem, wypada, aby wszystkie obrzędy i słowa otrzymały jak największą siłę wyrazu, Modlitwa Powszechna, w której nowo ochrzczeni, jako już wierni wykonują swe królewskie kapłaństwo⁹⁸, procesja na przygotowanie darów z udziałem nowo ochrzczonych, jeżeli są; Modlitwa Eucharystyczna pierwsza, druga lub trzecia z zastosowaniem śpiewu, z własnymi formułami zmiennymi (embolizmami)⁹⁹, wreszcie Komunia Eucharystyczna, jako chwila pełnego uczestnictwa w sprawowanych misteriach. Na komunii wypada śpiewać *Psalm 117* z antyfoną »Nasza Pascha« lub *Psalm 33* z antyfoną »Alleluja, alleluja, alleluja«, albo inny śpiew wyrażający paschalną radość.
92. Stosowną jest rzeczą, aby wierni w Komunii Wigilii Paschalnej mogli przeżyć pełnię znaku Eucharystii, przyjmując ją pod postaciami chleba i wina. Niech miejscowi ordynariusze rozważą stosowność udzielenia odpowiedniego zezwolenia w danych okolicznościach¹⁰⁰.

3. Niektóre uwagi duszpasterskie

93. Liturgia Wigilii Paschalnej winna być wykonana tak, aby obdarzyła lud chrześcijański bogactwem modlitw i obrzędów; trzeba dlatego zadbać o prawidłowość rzeczy, o uczestnictwo wiernych oraz o to, aby w jej sprawowaniu nie brakowało ministrantów, lektorów i scholi śpiewaków.
94. Należy przewidzieć możliwość zgromadzenia się w jednym kościele wielu wspólnot, kiedy z powodu ich bliskości lub szczupłości nie można przygotować pełnej i uroczystej celebracji. Trzeba dążyć do tego, aby grupy specjalne uczestniczyły w Wigilii Paschalnej, w której wszyscy wierni schodzą się razem, mogliby głębiej odczuć sens kościelnej wspólnoty. Wierni, którzy z racji ferii wyjeżdżają z własnej parafii, winni być zachęceni do udziału w liturgii w miejscowości, w której przebywają.
95. Trzeba uważać, aby w zapowiadaniu Wigilii Paschalnej nie przedstawić jej jako ostatniego momentu Wielkiej Soboty. Lepiej będzie mówić, że Wigilia Paschalna jest sprawowana „w noc Paschy” i to jeden akt kultu. Zachęca się duszpasterzy, aby w katechezie do wiernych pilnie pouczali o potrzebie udziału w całej Wigilii¹⁰¹.
96. Konieczną jest rzeczą, aby duszpasterze w trosce o coraz lepsze sprawowanie Wigilii Paschalnej zdobywali coraz głębszą znajomość tekstów i obrzędów tak, by mogli przekazywać prawdziwą mistagogię.

4. Dzień Wielkanocny

97. Mszę Świętą w dzień Wielkanocny należy sprawować z całą uroczystością. Jako akt pokuty dobrze będzie zastosować dzisiaj pokropienie wodą pobłogosławioną w Wigilię; należy wtedy śpiewać antyfonę »*Vidi aquam*« lub inni pieśń o charakterze chrzcielny. Tą samą wodą wypełnia się także kropielnicę przy wejściu do kościoła.
98. Tam gdzie istnieje należy zachować, a jeśli nie – wprowadzić tradycję sprawowania w dniu Paschy owych Nieszporów Chrzcielnych, w których podczas śpiewu psalmów odbywa się procesja do chrzcielnicy¹⁰².
99. Paschał mający swoje miejsce przy ambonie lub przy ołtarzu, winien być zapalony przynajmniej we wszystkich uroczystych celebracjach liturgicznych tego okresu, a więc we mszy, w Jutrznii i w Nieszporach aż do Niedzieli Pięćdziesiąticy. Od tej niedzieli Paschał niech będzie ze czcią ustawiony w chrzcielnicy i niech podczas sprawowania chrztu będą od niego zapalone świece ochrzczonych. Pod-

⁹⁸ Por. tamże, nr 49; *Rytuał Rzymski* Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych, nr 36.

⁹⁹ Por. *Mszal Rzymski*, Wigilia Paschalna, nr 53; tamże, Msze obrzędowe, 3. Przy udzielaniu chrztu.

¹⁰⁰ Por. *Mszal Rzymski*, OWMR 240-242.

¹⁰¹ Por. KL 106.

¹⁰² Por. OWLG 213.

czas liturgii pogrzebu należy ustawić paschał przy trumnie na znak, że śmierć jest dla chrześcijanina jego własną Paschą.

Poza okresem wielkanocnym nie należy zapalać paschału ani nie przechowywać go w prezbiterium¹⁰³.

VIII CZAS WIELKANOCNY

100. Obchód Paschy trwa przez czas paschalny (wielkanocny). Albowiem pięćdziesiąt dni od Niedzieli Zmartwychwstania do Niedzieli Zesłania Ducha Świętego obchodzi się z wielką radością jako jeden dzień świąteczny, co więcej – jako „wielką niedzielę”¹⁰⁴.
101. Niedziela tego okresu uważa się za niedzielę Wielkanocy i tak się je nazywa; mają one pierwszeństwo przed wszystkimi świętami Pańskimi i przed wszystkimi uroczystościami. Uroczystości przypadające w niedzielę, antycypuje się w sobotę¹⁰⁵. Obchody ku czci Najświętszej Maryi Panny lub Świętych, przypadające w ciągu tygodnia, nie mogą być przenoszone na tę niedzielę¹⁰⁶.
102. Dla dorosłych, którzy w Wigilię Paschalną otrzymali chrześcijańskie wtajemniczenie, cały ten czas jest przeznaczony na „mistagogię”. Gdziekolwiek więc na nowo ochrzczeni, należy zachować przepisy podane w *Obrzędach chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych* nn. 37-40 i 235-239. W ciągu oktawy Paschy w Modlitwie Eucharystycznej wszędzie uwzględnia się wstawiennictwo za nowo ochrzczonego.
103. Przez cały okres wielkanocny należy zachować wśród wiernych na mszach niedzielnych specjalne miejsce dla neofitów. Wszyscy neofici niech się starają uczestniczyć we mszach ze swoimi chrześcjanymi. Należy o nich wprowadzić wzmiankę w homilii i zależnie od okoliczności – w modlitwie wiernych. Na zakończenie zaś czasu mistagogii, w pobliżu Niedzieli Pięćdziesiątnicy, należy odprawić jakiś obrzęd z miejscowym zwyczajem¹⁰⁷. Wypada także, aby dzieci otrzymywały w niedzielę wielkanocną Pierwszą Komunię Świętą.
104. Niech duszpasterze pouczają wiernych już wtajemniczonych w Eucharystię o sensie kościelnego przykazania przyjmowania Komunii Świętej w tym okresie¹⁰⁸. Bardzo się zaleca, aby zwłaszcza w ciągu oktawy Paschy zanoszona była Komunia Święta chorym.
105. Gdzie istnieje zwyczaj błogosławienia domów z okazji Świąt Paschalnych, niech dokonują tego proboszczowie lub inni prezbiterzy albo delegowani przez proboszczów diakoni, dla których jest to sposób wypełniania pasterskiej posługi¹⁰⁹. Niech proboszcz idzie do domów w celu złożenia duszpasterskiej wizyty w każdej rodzinie, niech rozmawia z mieszkańcami i modli się, posługując się tekstami zamieszczonymi w książce *De Benedictionibus*¹¹⁰. W wielkich miastach należy przewidzieć możliwość zgromadzenia więcej rodzin i udzielenia im wspólnego błogosławieństwa.

¹⁰³ Por. *Mszał Rzymski*, Niedziela Zesłania Ducha Świętego, rubryka końcowa; *Rytuał Rzymski*, Obrzędy Chrztu dzieci, Wtajemniczenie chrześcijańskie, *Wprowadzenie ogólne*, nr 25.

¹⁰⁴ Por. *Ogólne zasady roku liturgicznego i kalendarza*, nr 22.

¹⁰⁵ Por. tamże, nn. 5, 23.

¹⁰⁶ Por. tamże, nr 58.

¹⁰⁷ Por. *Rytuał Rzymski*, Obrzęd chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych, nn. 235-237. Por. Tamże, nn. 238-239.

¹⁰⁸ Por. KPK, kan 920.

¹⁰⁹ Święta Kongregacja Obrzędów, Dekret *Maxima redemptionis nostrae mysteria* (16.XI.1955) nr 24; AAS 47 (1955) 847.

¹¹⁰ *De Benedictionibus*, rozdz. I, II. Obrzęd dorocznych błogosławieństw rodzin w ich domach.

106. W różnych miejscowościach i u różnych narodów znane są ludowe zwyczaje związane z obchodami paschalnymi, które być może sprzyjają liczniejszemu gromadzeniu się ludu niż sama święta Liturgia. Nie należy ich bynajmniej lekceważyć, ponieważ mogą one służyć do wyrażania religijnego usposobienia wiernych. Niech przeto Konferencje Biskupów i miejscowi ordynariusze zatroszczą się o to, by te zwyczaje, które – jak się sądzi – sprzyjają rozwojowi pobożności, były możliwie najlepiej zharmonizowane ze Świętą Liturgią, aby zostały głębiej przeniknięte jej duchem, aby z niej poniekąd wynikały i do niej lud prowadziły¹¹¹.
107. Ten święty okres pięćdziesięciu dni kończy się Niedzielą Pięćdziesiątnicy. Wspominamy w nią zesłanie daru Ducha Świętego na apostołów, początki Kościoła oraz jego posłania do wszystkich ludów, narodów i języków¹¹².
Należy popierać sprawowanie Wigilii jako przedłużenie mszy. Nie ma ona charakteru chrzcielniczego jak Wigilia Paschalna, lecz jest wytrwałą modlitwą zanoszoną na wzór Apostołów i uczniów, którzy przebywali jednomyślnie na modlitwie razem z Maryją, Matką Jezusa, oczekując Ducha Świętego¹¹³.
108. „Właściwością Świąt Paschalnych jest to, że cały Kościół cieszy się odpuszczeniem grzechów. Dostępują go nie tylko ci, którzy odradzają się we Chrzcie Świętym, lecz także ci, którzy już od dawna zaliczają się do grona przybranych dzieci”¹¹⁴. Pan w swojej hojności sprawi, że dzięki gorliwej pracy duszpasterskiej i duchowemu pogłębieniu wszyscy, którzy ukończą obchód Świąt Wielkanocnych, potrafią zachować ich ducha w życiu i postępowaniu¹¹⁵.

+ *Paweł Augustyn* Kardynał Mayer
Prefekt

+ *Wirgiliusz Noe*
Arcybiskup Tytularny Wonkary
Sekretarz

Dan w Rzymie, z siedziby Kongregacji Kultu Bożego, 16-go stycznia 1988 r.

¹¹¹ Por. KL 13; Por. Kongregacja Kultu Bożego, *Wytyczne i propozycje w związku z obchodem roku maryjnego* (3.IV.1987) nn. 3, 51-56.

¹¹² Por. *Ogólne zasady roku liturgicznego i kalendarza*, nr 23.

¹¹³ Pierwsze Nieszpory uroczystości mogą być połączone ze Mszą Świętą w sposób przewidziany w OWLG nr 96. Dla umożliwienia głębszego poznania tajemnicy tego dnia można wykonać kilka czytań *Pisma Świętego*, które są zaproponowane do uznania w *Lekcjonarzu* dla tej mszy. W tym przypadku lektor udaje się na ambonę i wykonuje pierwsze czytanie. Potem psalterzysta lub kantor śpiewa psalm, lud zaś wykonuje refren. Następnie wszyscy wstają a kapłan mówi: „Módlmy się”, i po chwili wspólnej modlitwy w milczeniu, odmawia kolektę odpowiadającą czytaniu (np. jedną z kolekt wyznaczonych na dni powszednie po VII Niedzieli Wielkanocnej).

¹¹⁴ Św. Leon Wielki, *Mowa 6 o Wielkim Poście*, 1-2: PL 54, 285.

¹¹⁵ Por. *Mszał Rzymski*, Sobota po VII Niedzieli Wielkanocnej, kolekta.